

Észrevételek a kisbirtokosok erdőgazdászatáról.

Jelen sorainkkal a kisbirtokosok erdőgazdászatáról kívánunk szólni s nézetünk nyilvánítása által tájékoztatást adni arra, hogy mily irányban kell a kisbirtokosnak erdőgazdaságát illetőleg eljárni.

Tagadhatlan, hogy minden magángazdászat főelve: a birtokos saját előnyének és érdekeinek emelése. Ezen csodálkoznunk nem is lehet, mert az ember természetében rejlik azon vágy, mindenből, mi tulajdonát és egyáltalán jövedelmi forrását képezi, a lehetőleg legnagyobb hasznot nyerni. A magánbirtokos is tehát (értem itt leginkább a kisbirtokost) a legtöbb esetben csak addig használja erdőbirtokát erdőképen, míg az mint ilyen neki a lehetőleg legnagyobb jövedelmet nyújtja, mihelyt azonban ez megszűnik, honi tapasztalásaink szerint iparkodik erdőbirtokait, a mennyiben csak teheti, másnemű, t. i. mező- vagy szőlőgazdászati művelés alá venni s így magának nagyobb jövedelmet biztosítani.

Az erdőgazdászat sajátos és a birtokosra nem mindig előnyös viszonyainak tulajdonítható, hogy a kisbirtokos ott, hol más gazdászatot üzhet, az erdőgazdászatot többnyire azon mértékre szorítja le, mely főleg csak házi és gazdászati faszükségleteinek fedezéséig terjed, vagy pedig más gazdászattal cseréli fel, miután tudjuk, hogy az erdőgazdászat gyakran tetemes kamatlemondás árán szervezhető, és sokszor igen hosszú ideig tartó kamatfelhalmozás által valósítható; és sok esetben csak magasabb forda által nyerhető épület és szerszámfa termesztését célzó üzem mellett, nyújthat oly jövedelmet, mely ugyan az erdőgazdászat terén szépnek nevezhető, de összehasonlítva mező- vagy más műveletű gazdászattal, nagy értékű tőkénének igen kis százaléku kamatját adja. Természetes tehát, hogy a kisbirtokos főcélja oda irányul, hogy ezen tőkének értékesebb részét, a fát,

pénzzé változtassa át és másik részét a talajt, oly művelés alá vegye, mely neki előnyösebbnek mutatkozik. Ezen gazdasági rendszert majdnem kivétel nélkül észlelhetjük hazánk kisbirtokosainál; a faállomány eladatik, a föld kiirtva kapa, kasza vagy eke alá vétetik, vagy ha épen földművelésre nem alkalmas, akkor birka- és kecskenyájak legelőjeképen tartatik fenn, s még ezen utóbbi használatot is előnyösebbnek véli a birtokos, mint ugyanazon talajnak erdőképen való kezelését, mert a létezett faállomány után bevett készpénz — ha ugyan gyümölcsözve helyezhető el — tisztességes kamatot biztosít s e mellett a legelőre a nyáj örön kívül nem kell külön őrzt tartani.

A kisbirtokosnak ezen eljárását a feltételes talaju erdőterületek használatánál, még lehet érteni, de valóban nem értem, illetőleg okszerűnek nem tartom mostani gazdaságunk rendszerét a föltétlen erdőterületeknél, — legyen ez akár talaj minőségénél, akár fekvésénél fogva föltétlen erdőtalajnak ösmerve. Mihegyest ugyanis valamely birtok vagy birtokrész föltétlen erdőtalaj, akkor más módon való művelése, az állam által korlátozandó és reméljük is, hogy régen várt erdőtörvényünk tüzetesebben elrendeli, miszerint az ilyen föltétlen erdőterület mindig mint erdő rendesen is kezeltessék, és ha az netalán hibás kezelés vagy elemi csapások által elpusztulna, újra beerdősítessék. Ezzel összeegyezőleg a magánbirtokosnak el kellene ismerni azt, miszerint saját érdeke tanácsolja leginkább erdejének rendes kezelését, hogy egyrészt a körülményekhez mért lehetőleg legnagyobb tartamos jövedelmet nyerjen belőle, és másrészt hogy megkímélje magát vagy örököseit a rendetlen kezelés által bekövetkezendő, kötelezett újra erdősítés tetemes költségeitől.

Figyelemmel kísértem több rendbeli kisbirtokosnak erdőgazdászatát, de sehol sem találtam okszerű kezelést; s a mily tulságos gondot fordítanak a fakészlet felhasználására, oly keveset adnak a felújítás vagy az utónövedék biztosítására; sőt mihelyt

a fa levágva s elhordva van, azonnal nyájaik legeltetése alá bocsátják és tönkre juttatják az erdőt még ott is, hol a természet maga gondoskodnék az utónövekvésről. Oly helyeken, hol a vágás előtt a kellő zárlat még létezett, a talaj még jó minőségű és a levágott fák tőkái sarjképesek, nő ugyan erdőhöz hasonló cseprentés, hanem bizony ennek értéke és hozama alig leend arányban a fizetendő adóhoz, annál kevésbbé fog pedig érdemleges tiszta jövedelmet nyújtani; egy újabb fordá leteltével azonban, a talaj mindinkább kitéve a nap sugarai és a szelek befolyásának, elveszti televényes részeit, a fatőkék lassan kihalnak, és bekövetkezik az erdő azon állapota, mely ha előbb nem is, de később a törvény által erdőpusztításnak ösmertetik el, minek megtörténtével a tönkre tett terek újbóli beerdősítésére a birtokos hatóságilag fog szoríttatni.

Sajnos, hogy ezen állapot kisbirtokosainknál, vagyis főleg azon erdőtulajdonosoknál, kiknek erdőterülete nagy átlagban véve 5000 holdat nem halad, igen sok helyt már eléretett, vagy egynéhány év mulva el lesz érve, minek főtényezőjét azon ok képezi, hogy a birtokosok nem méltatják erdejüket kellő figyelemre; legtöbbnyire mezei gazdaszatuk eszközeül tekintik azt, és ekkor félreösmerve saját érdekeiket, oly módon használják az erdőt, mely rövid ideig ugyan tetemesen lendit a mezőgazdaszaton, de később nem leend képes jövedelmével annak jelenlegi képzeleti jövedelmét szaporítani. Távolról se akarom egyéb-iránt azt mondani, hogy a magánbirtokos erdőtermékeit vagy talaját ne használja mezőgazdaszatának emelésére, avagy kiségitésére, mert hisz ezen tant felállítani, annyit tenne, mint a legtöbb esetben a kisbirtokos érdekei ellen véteni, hanem okszerüen gyakoroltassék ezen használat azon határok között, melyeket maga a természet előnkbe szab, és a birtok lételének alapfeltételei mulhatlanul megkivánnak. Okszerütlen kezelésnek nevezhetni azt, ha gazdaszati célokból megfosztják a korosabb

erdőket a televényt képező haraszttól, és minden kimélet mellőzésével a fiatal vagy a vágás alá jövő állabokat birkanyájakkal s mindennemű marhával legeltetik, s így az eredetileg erdőnek hivatott birtokrészt lassanként a meglévő fa elvételével vagy lepusztításával erővel cserjéssé változtatják. „Jobb lesz az erdőlegelőnek“ mondja sok birtokos „és a törvénynek majd megfelelünk, ha helyenként egy-egy fát felmutathatunk!“ De nem addig ám! mert minél önállóbb és tekintélyesebb tért viv ki magának erdészetiünk, annál gondosabban fogják kísérni a szakemberek a működési körükkel szomszédos erdőgazdászatok állapotát, különösen oly esetekben, hol a birtokosoknak sikerülne a törvény e részbeni követelését kijátszani, vagy szakképzett tisztviselőjét a mezei gazdaság pillanatnyi előnyéért rossz kezelésre szorítani.

Való, hogy az állam főfelügyelete vagy — mint sokan nevezni szeretik — gyámnokoskodása oly behatásu nem lehet, miszerint a birtokost még a gazdálkodási üzemmód választásában is megszorítsa, mert az állam felügyeletének főindokát a közérdekeknek tekintetbevétele képezvén, ezt csak annyira terjesztheti, hogy a feltétlen erdőtalajon álló erdőségek fenntartassanak; az üzemmód választása pedig csak akkor nem bizható korlátlanul a birtokos saját választására, ha az egy bizonyos üzemmód által az erdőségekkel szomszédos helyiségek, avagy más termőföldek bizonyos más üzemmód követése által elhárítható veszélyeknek kitétetnének. Ily módon tehát már akkor kellene az állam illetékes közegeinek közbe lépni, midőn valamely erdőnek pusztítására az első lépések megtétettek, mi jelenleg meg nem történhetik azért, mert az állam, kellő törvény és végrehajtó közegek hiányában nem gyakorolhatja az országos erdőgazdaság fölött azon felügyeletet, mely a bajt kezdeténél észreveszi. Hiszen még magában a földmívelési ministerium kebelében sincsenek erdészek alkalmazva, holott erdeink közigazgatási

felügyelete s az erdők köréből felmerülő összes közigazgatási teendők legfőbb fokú elintézése, s ebből eredőleg szakvélemények felett való határozatok is, ezen ministerium által intézendők.

Mint már fennebb is említém, a kisbirtokos önértékének előmozdítása kívánja leginkább, hogy az ily feltétlen erdőterületet célszerűen kezelje; sajnos azonban, hogy még azon esetekben is, hol a kisbirtokos ezen észszerű kezelés szükségét átlátja, annak valóztatását nem eszközli, miután a helyi viszonyok helytelen felfogásán alapult üzemmód szerint számítva a kiadásokat és várható jövedelmet, előnyösebbnek véli az erdőt rendezetlen állapotában meghagyni, és az esetleges, tehát okszerű közreműködés nélkül bekövetkező jövedelmekkel megelégedni. Láttam, hogy kisbirtokosok erdejüket — oly helyeken, hol a tüzelőfának értéke csekély, más tüzelők helybehozatala könnyű, igen alacsony, csak tüzelőfa termesztését célzó fordában kezelték, és az ily esetben tanácsos magasabb fordájú szálerdőüzemről hallani sem akartak; és viszont ellenkezőleg ott is, hol a tüzelőfa helyenként igen magas értékkel bír, a tulajdonos erdejét szál-erdőképen kezeli, a nélkül, hogy erdőgazdasági viszonyai ezt kívánják, s így természetesen az alacsonyabb fordá mellett nyerhető nagyobb kamatot nem élvezi; s a t. Az ily esetek elhárítása végett tehát a kisbirtokos leghelyesebben cselekszik, ha erdőbirtokát egy szakember által felméríti, és felbecsülteti, viszonyai által követelt igényeit, avagy szükségleteit annak alaposan előadja, hogy az számára azután a felmérés és becslés, a helyi és égalji viszonyok alapján, egy lehetőleg egyszerűsített gazdasági üzemtervet kidolgozván, a vágatási és mivelési tervet olykép állapítsa meg, miszerint azt a birtokos maga is költséges szakemberek közbefolyása nélkül szintén könnyűséggel és öntudatosan követhesse.

Mit tévő legyen a kisbirtokos azonban oly viszonyok között, hol erdőbirtoka oly csekély kiterjedésű, vagy egyáltalán oly fekvésű, hogy annak őrzési és kezelési költségei a jövedelem által

nem fedeztetnek? — Ily esetben törekednie kell a legközelebb eső birtokosokkal egyesülni, és ugynevezett „közirtokosságot“ vagy erdőtársulatot létrehozni, melynél minden birtokos saját birtokrészletének jövedelmi arányához képest járul a kiadások fedezéséhez, és saját birtokrészének nemcsak mennyiségéhez, hanem minőségéhez képest is részesítettik a jövedelem osztalékában. Való, hogy az ily közirtokossági gazdaságok oly arányban, milyenben czélszerű szervezés mellett üdvös hatásuk, czélszerűtlen szervezés mellett hátrányosak is lehetnek, de, hogy ez utóbbi esetek lehetőségig megakadályoztassanak, az államnak kell gondoskodni arról, hogy az ily „közirtokosságok“ szervezése és gazdasági rendszereinek ellenőrzése iránt az erdészeti törvényben külön szabványok vétessenek fel, mert ezen módon kezelt erdőségek gazdálkodásánál nem elegendő a birtokosok által alkotott egyesületi szabályok megtartása, hanem szükséges, hogy ezen szabályok legelső rendben közigazgatási, azután szakszempontról és az egyes birtokosok magánérdekeiknek megóvása tekintetéből is a törvény által bizonyos kellékek betartására szorítottassanak. És ez lenne egy lényeges hiány, melyet az erdőtörvény javaslatában találok, és melyet, igénytelen nézetem szerint még pótolva helyrehozni kellene. Talán nem lesz fölösleges végül megemlíteni, hogy több külföldön a kérdéses erdőközirtokossági vagy erdőtársulati viszony törvénytörvényesül már is rendezve van. H.

A mezőség befásításának kérdése.

E kérdést az Országos Erdészeti egyesület közgyűlésen Illés Nándor, selmeczi erdőakadémiai tanár vezette be. Erdély geológiai térképének segélyével mindenk előtt a Mezőség talajtani viszonyairól elmélkedett s megjelölő egyszermind az uralkodó szélirányt is. A t. tanár ur a közgyűlésre jövet Kolozs-